

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

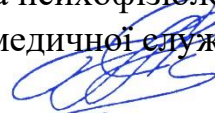
УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ

Кафедра авіаційної, морської медицини та психофізіології

(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри авіаційної морської
медицини та психофізіології
полковник медичної служби

Ігор ТРІНЬКА

«01» 09 2020 року

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФУНКЦІОНАЛЬНІ СТАНИ І КЕРУВАННЯ НИМИ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти другий (магістерський)

вид дисципліни професійно-спеціальна підготовка (вибіркова)

(загальна підготовка (обов'язкова/вибіркова) / професійна підготовка (обов'язкова/вибіркова))

форма навчання денна

(денна/заочна)

Київ – 2020/2021 навчальний рік

1. Опис курсу та Веб-сайт його розміщення

Предметом вивчення навчальної дисципліни є психофізіологічні аспекти системного підходу до аналізу життєдіяльності людини, вивчення сучасних методів аналізу функціональних систем в звичайних (штатних) і екстремальних умовах діяльності.

Вивчення дисципліни поширює системні знання з природничо-наукового і гуманітарного підходу до індивідуального і типологічного психофізіологічного функціонування, морфофізіологічних особливостей мозку людини. Практичні заняття проводяться у вигляді відпрацювання психофізіологічних показників вивчення індивідуально-типологічних відмінностей людини, які визначаються шляхом фізіологічних та психологічних методик. В процесі заняття викладач використовує індивідуальний підхід по питанням тематики дисципліни.

Основними організаційними формами навчання є лекційні, практичні заняття та семінарські заняття. Лекції покликані підвищити інтерес слухачів до глибшого самостійного вивчення питань навчальної дисципліни. Практичні заняття закріплюють набуті на лекціях і під час самостійної підготовки знання та формують у слухачів навички, а семінарські заняття поглиблюють знання з цієї дисципліни.

Режим доступу до курсу на Навчальному порталі Української військово-медичної академії (УВМА):

<https://mccl.mil.gov.ua/course/index.php?categoryid=478>

2. Мета викладання дисципліни

Метою викладання дисципліни є: набуття слухачами знань, умінь і навичок щодо теоретичних і практичних аспектів щодо кваліфікованого використання психофізіологічних знань в лікувально-діагностичному та навчальному процесі.

3. Завдання вивчення дисципліни

Завданнями навчальної дисципліни є:
 вивчення диференційних та типологічних особливостей психофізіологічних функцій людини;
 з'ясування закономірностей і особливостей індивідуальних і типологічних відмінностей у діяльності головного мозку;
 навчити слухачів кваліфікованому використанню знань психофізіології в лікувально-діагностичному та навчальному процесі.

4. Очікувані результати (компетентності)

4.1. У процесі вивчення дисципліни слухачі повинні знати:

- 4.1.1. функціональні стани організму та їх класифікацію;
- 4.1.2. методи оцінки функціональних станів;

- 4.1.3. методи керування функціональними станами;
- 4.1.4. сучасні уявлення про механізми адаптації та методи підвищення адаптаційних можливостей;
- 4.1.5. методи визначення, оцінки та тренування фізичного стану;
- 4.1.6. сучасні підходи до оцінки та прогнозування здоров'я;
- 4.1.7. методи підвищення працездатності і збереження здоров'я військових фахівців;
- 4.1.8. зміст психогігієни і психопрофілактики.

4.2. У процесі вивчення дисципліни слухачі повинні вміти:

- 4.2.1. Використовувати знання щодо оцінки функціонального стану фізіологічних систем;
- 4.2.2. Проводити психологічне дослідження самооцінки особистості; Використовувати сучасні методи збору, опрацювання та аналізу інформації;
- 4.2.3. Проводити обробку статистичних даних засобами обчислювальної техніки;
- 4.2.4. Здійснювати оцінку функціонального стану та працездатності військовослужбовців;
- 4.2.5. Оформлювати рекомендації щодо використання відновлювальних засобів при порушеннях функціонального стану;
- 4.2.6. Формувати комплекс психодіагностичних процедур з метою оцінки особистісних якостей, психічних станів і процесів;
- 4.2.7. Бути ознайомленим з перспективами розвитку психофізіології та використання її досягнень;
- 4.2.8. Використовувати сучасні методики управління функціональними станами військовослужбовців;
- 4.2.9. Мати уяву щодо сучасних напрямків ранньої діагностики граничних станів та профілактики захворювань;
- 4.2.10. Мати уяву щодо сучасних методів моніторингу психофізіологічних станів.

4.3. Компетенції, які набуваються під час засвоєння навчальної дисципліни:

4.3.1. Загальні компетенції, які набуваються під час засвоєння навчальної дисципліни:

Здатність застосовувати на практиці набуті теоретичні знання, практичні навички і вміння (ЗК-3).

4.3.2. Професійні компетенції які набуваються під час засвоєння навчальної дисципліни:

Здатність до управління первинним контактом з пацієнтом охоплюючи весь спектр проблем із здоров'ям, ефективно і належним чином надавати первинну медичну допомогу, раціонально використовуючи наявні ресурси охорони здоров'я, здійснюючі моніторинг, оцінку, удосконалення якості та безпечності медичної допомоги (СК-1).

Здатність застосовувати пацієнт-орієнтований підхід, з урахуванням інтересів пацієнта та розглядати його проблеми в контексті існуючих обставин;

надавати тривалу і безперервну допомогу, яка визначається потребами пацієнта (СК-2).

Здатність розвивати спеціальні навички вирішення проблем з урахуванням поширеності хвороб та захворюваності прикріпленого населення, надавати допомогу при захворюваннях на ранніх і недиференційованих стадіях; ефективно та раціонально використовувати діагностичні і лікувальні заходи (СК-3).

Здатність до комплексної оцінки пацієнтів, що мають кілька медичних проблем, потребують одночасного лікування як гострих, так і хронічних станів; управляти та координувати профілактичні заходи, лікування, догляд, паліативну допомогу та реабілітацію (СК-4).

Здатність до орієнтації на громаду та узгодження з наявними ресурсами медико-санітарних потреб окремих пацієнтів і медико-санітарних потреб суспільства, в якому вони живуть (СК-5).

Здатність до цілісного підходу до вирішення проблем із здоров'ям пацієнтів, враховуючи їх фізичні, психологічні, соціальні, культурні особливості (СК-6).

Здатність організувати і здійснювати лікувально-діагностичний процес, лікувально-профілактичні заходи та заходи з військово-лікарської експертизи та донорства серед особового складу військової частини у мирний та воєнний час (СКв-3).

4.5. Запланований результат навчання:

Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності (РНз-2).

Вміти консультувати пацієнтів щодо формування здорового способу життя, профілактики захворювань та травматизму, виявлення та корекції факторів ризику найбільш поширених захворювань, проведення скринінгових програм, організувати диспансеризацію населення, визначати покази та протипокази до санаторно-курортного лікування, оформити медичну та обліково-звітну документацію (РНс-4).

Вміти організувати і здійснювати лікувально-діагностичний процес, лікувально-профілактичні заходи та заходи з військово-лікарської експертизи та донорства серед особового складу військової частини у мирний та воєнний час (РНв-3).

5. Пререквізити

Вміння працювати на ПЕОМ, здійснювати пошук інформації у глобальній мережі Інтернет, використовувати сучасні інформаційні технології.

«Функціональні стани і керування ними» як навчальна дисципліна ґрунтується на вивченні слухачами УВМА диференційних та типологічних особливостей психофізіологічних функцій людини, з'ясування закономірностей і особливостей індивідуальних і типологічних відмінностей у діяльності головного мозку.

6. Тривалість курсу

1. Обсяг дисципліни: 1 кредит ECTS, 30 годин.
2. Лекції: 2 години
3. Практичні заняття: 10 годин
4. Семінарські: 6 години
5. Форми контролю: поточний контроль, модульний контроль, залік без оцінки

Теми що розглядаються:

- Тема 1. Функціональні стани, як корелят працездатності
 Тема 2. Проблеми адаптації професійної діяльності
 Тема 3. Комплексна оцінка здоров'я
 Тема 4. Керуючі впливи на функціональні стани

7. Інформація про викладача

Викладач	Кравчук Віктор Володимирович
Науковий ступінь, вчене звання	кандидат медичних наук, доцент
Посада	Доцент кафедри
Наукові інтереси	Авіаційна медицина, психофізіологія
Контактний телефон викладача	093 032 52 03
E-mail викладача	vkravchuk@ukr.net

8. Методи викладання

Денна форма навчання;

- фронтальна форма навчання, коли усі слухачі під контролем викладача виконують одне і теж завдання одночасно;
- індивідуальна форма навчання, коли слухачі виконують завдання послідовно, один за одним.

При цьому, залежно від необхідності досягнення рівнів знання чи вмінь викладач повинен використовувати наступні методи.

За джерелами знань використовують методи навчання:

- словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж, робота з літературою;
 - наочні – демонстрація, ілюстрація, спостереження;
 - практичні – практична робота, вирішення задачі, самостійна робота.
- Інтерактивні методи – дискусія, робота в малих групах, ділова гра.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи:

- пояснювальний (викладач доводить готову інформацію різними засобами,

а слухачі її сприймають, усвідомлюють та фіксують у пам'яті. Цей метод є одним із найбільш економічних способів передачі знань, передбачає використання таких засобів інформації, як слово (усне і друковане), різні наочні посібники,

плакати, комп'ютерний ілюстраційний матеріал і т. ін. Знання, які отримані в результаті реалізації цього методу не формують вміння, цей метод використовується для досягнення рівня «Знати»);

- репродуктивний (головною ознакою якого є доведення і повторення способу діяльності, згідно завдання викладача);

- проблемного викладу (використовується викладачем при постановці проблеми перед тими, хто навчається і подальшого її вирішення, але при цьому викладач показує шляхи рішення, розкриває хід своєї думки. Цей метод повинен застосовуватись викладачем під час проведення практичних занять. Безпосереднім результатом проблемного викладання повинно бути засвоєння слухачами способу і логіки вирішення конкретної проблеми, але ще без вміння застосовувати їх самостійно);

- частково-пошуковий (для досягнення мети поступового наближення слухачів до самостійного вирішення проблем шляхом попереднього навчання виконання окремих елементів рішення. Використовується при виконанні практичних завдань коли спосіб пошуку оптимального рішення визначає викладач, але рішення знаходить сам слухач).

- дослідницький (використовується для забезпечення творчого застосування знань, оволодіння методами наукового пізнання, формування риси творчої діяльності. Формою застосування цього методу є завдання на самопідготовку).

За системним підходом: стимулювання та мотивація; контроль та самоконтроль.

За основними етапами процесу: формування знань; формування умінь і навичок; застосування знань; узагальнення; закріплення; перевірка.

9. Політика курсу

Слухач повинен:

- вчасно приходити на заняття;
- у випадку пропуску лекційних / практичних занять без поважної причини,

слухач може бути не допущений до підсумкового контролю (заліку), або його підсумкова оцінка буде знижена;

- добросовісно готуватися до усіх видів поточного та підсумкового контролю;

- брати активну участь у практичних заняттях;

- бути толерантним у спілкуванні з викладачем та іншими слухачами, зокрема під час обговорення питань на лекційних , практичних та семінарських заняттях;

- на свій вибір має підготувати один реферат / одну презентацію з матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення;

- слухач може перескласти підсумковий модульний контроль у випадку отримання оцінки «незадовільно»;
- у випадку порушення норм академічної доброчесності під час виконання завдань поточного чи підсумкового контролю, слухач отримає «0» балів;
- неухильно дотримуватися правил внутрішнього розпорядку навчального закладу; інших видів політики, передбаченої нормативними документами, що регулюють навчальний процес в УВМА.

Якщо слухач має претензії до викладача через оцінювання, якість надання послуг тощо, спершу треба повідомити про це самого викладача; якщо проблему не вдалося вирішити, слухач має право звернутися до начальника кафедри чи керівництва факультету.

10. Види контролю знань та методи їх проведення

Складовою частиною процесу навчання є система контролю та звітності слухачів за якістю засвоєння навчального матеріалу. Головна мета контролю полягає у забезпеченні наукового рівня придбаних слухачами знань, міцності сформованих у них вмінь та навичок.

Для визначення рівня засвоєння слухачами навчального матеріалу використовуються наступні форми та методи контролю і оцінювання знань:

- оцінювання слухача під час семінарських і практичних занять;
- складання підсумкового модульного контролю (заліку).

Для цього використовуються наступні засоби діагностики рівня підготовки слухачів - розв'язування ситуаційних завдань, тести, виконання практичних завдань з трактуванням та оцінкою їх результатів, контроль практичних навичок.

Кількість контрольних заходів, форми їх проведення, періодичність доводяться до слухачів на початку вивчення дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться у вигляді заліку в термін, встановлений графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою навчальної дисципліни.

Форма проведення контролю (усна, письмова, комбінована), зміст і структура контрольних завдань, білетів та критерії оцінювання обговорюються на засіданні кафедри і затверджуються начальником кафедри не пізніше ніж за місяць до початку складання контрольного заходу. Названі матеріали дійсні протягом навчального року, вони є складовою навчально-методичної документації з дисципліни і зберігаються на кафедрі. Можливе поєднання різних форм контролю.

11. Шкала оцінок

Оцінка успішності слухача з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння модуля і має визначення за системою ECTS та шкалою, прийнятою в Україні.

Для слухачів, які не склали підсумковий модульний контроль, по завершенню вивчення дисципліни передбачається термін для перескладання.

Розподіл балів, які отримують слухачі

Рік підготовки 2-й, 2-й, 3-й, 4-й, 5-й і 6-й семестри		Сума (R)
Поточний контроль	Модульний контроль (залік)	
60	40	100

Максимальна кількість балів, яку слухач може набрати під час всіх передбачених практичних та семінарських занять кредитного модуля, а також індивідуальних завдань, дорівнює 60 балам. За підсумковий модульний контроль слухач може набрати максимально 40 балів.

Рейтингова оцінка слухача з дисципліни складається з балів, що він отримує за:

1. Відповіді на 2 семінарських заняттях;
2. Виконання 6 практичних завдань;
3. Виконання індивідуальних завдань;
4. Підсумкового модульного контролю.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

Ваговий (рейтинговий) бал за одну відповідь дорівнює:

$$60 : 4 = 14 \text{ балів}$$

- повне та самостійне виконання практичного завдання або повна та обґрунтована відповідь на запитання 12,6 - 14,0 (90-100%);
- неповне, але самостійне виконання практичного завдання або майже повна відповідь на запитання 10,6 - 12,5 (76-89%);
- виконання практичного завдання за допомогою викладача або неповна відповідь на запитання 8,4 - 10,5 (60-75%);
- слухачі не здатний виконати практичне завдання навіть за допомогою викладача або відсутня відповідь на запитання 0 - 8,3 (0-59%).

Максимальна кількість балів на всіх практичних та семінарських заняттях дорівнює:

$$4 \times 14,0 = 56 \text{ балів}$$

Мінімальна кількість балів, яку слухач може набрати під час всіх передбачених практичних та семінарських занять кредитного модуля, дорівнює:

$$4 \times 8,4 = 34 \text{ балів}$$

Залік.

Максимальна кількість балів за залік дорівнює: 40 балів:

- правильно та повністю виконані всі завдання заліку: 36-40 балів;
- частково виконані завдання заліку: 31-35 балів;
- завдання заліку виконані частково та з помилками: 25-30 балів;
- завдання заліку не виконані або виконані неправильно: 0-24 балів.

Змістовий модуль, тема	Максимальний бал	Мінімальний бал
Тема 1	14	8,4
Тема 2	14	8,4
Тема 3	14	8,4
Тема 4	14	8,4
Разом:	56	34
Індивідуальні завдання	4	
Разом за модуль	60	34
Підсумковий модульний контроль	40	25
Разом сума балів	100	59

Умови допуску до підсумкового модульного контролю (заліку)

Слухач допускається до підсумкового модульного контролю (заліку), якщо він до початку заліку ліквідував заборгованість за всіма видами робіт, які передбачені робочою навчальною програмою дисципліни.

Підвищення рейтингової оцінки (в балах) слухача з кредитного модуля відбувається шляхом виконання індивідуальних завдань за рахунок часу, відведеного на самостійну роботу.

Рейтингова оцінка (в балах) з кредитного модуля (R1) має бути не менше 34 балів від суми рейтингових (вагових) балів контрольних заходів протягом вивчення кредитного модуля.

Слухач, який набрав рейтингову оцінку з кредитного модуля менше за 34 балів, до заліку не допускається. Він отримує оцінку **F** (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання підсумкового модульного контролю

Максимальна кількість балів за підсумковий модульний контроль (залік) (R2) дорівнює 40 балам, а мінімальна – 25 балам.

Порядок застосування рейтингової системи оцінювання

Рейтингова система оцінювання успішності з навчальної дисципліни доводиться слухачам на першому занятті.

Рейтингова оцінка (сума балів), яку слухач набрав з кредитного модуля за результатом всіх видів навчальних занять, доводиться до слухача на останньому занятті.

Рейтингова оцінка (в балах) кредитного модуля R визначається як сума рейтингового балу з кредитного модуля, яку слухач набрав протягом навчальних занять (R1) та рейтингового балу за результатами заліку (R2).

Для визначення оцінки за шкалою ЄКТС та національною шкалою рейтингова оцінка (в балах) кредитного модуля R переводиться згідно з таблицею.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою для заліку
90-100	A	зараховано
85-89	B	
75-84	C	
65-74	D	
60-64	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**12. Структура та розподіл навчального часу з тем і видів навчальних занять з навчальної дисципліни
«Функціональні стани і керування ними»**

1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 1. Функціональні стани, як корелят працездатності							
1.	Лекція 1	2	2	-	1. Функціональні стани людини та їх оцінка. 2. Функціональні робочі стани. 3. Класифікація функціональних станів, методи оцінки. 4. Функціональні стани мозку. 5. Засоби оцінки та керування функціональними станами	Персональний комп'ютер. Мультимедійний проектор. Презентація за темою	4 7 9 12 18 22 24
2.	Практичне заняття 1	2	2	-	1. Оцінка функціональних станів мозку. 5. Засоби керування функціональними станами	Конспект лекції. Бланки методик, література, методична розробка за темою	4 7 9 12 18 22
Тема 2. Проблеми адаптації професійної діяльності							
4.	Семінарське заняття 2/1	2	2	-	1. Адаптація. Загальне поняття. Рівні адаптації. 2. Біоритми та їх вплив на організм. Ритми працездатності. 3. Зміна часових поясів, десинхроноз, вплив на організм. Види та динаміка, специфіка	Конспект лекції. Методична розробка за темою. Реферати	4 6 7 12 20 21 22

1	2	3	4	5	6	7	8
					професійної діяльності. 4. Сон, його форми і стадії.		
5.	Практичне заняття 2/1	4	4	-	1. Сучасні поняття. Рівні адаптації. Види та динаміка, специфіка у військовій діяльності. 2. Біоритми та їх вплив на організм. Ритми працездатності. 3. Зміна часових поясів, десинхроноз, вплив на організм. Види та динаміка, специфіка професійної діяльності. 4. Сон, його форми і стадії.	Конспект лекції. Методичні розробки за темою. Бланки, таблиці	4 6 7 12 20 21 22
Тема 3. Комплексна оцінка здоров'я							
7.	Семінарське заняття 3/1	2	2	-	1. Рівні здоров'я, складові здоров'я. 2. Антропологія. Антропогенез. 3. Впливи факторів зовнішнього та робочого середовища на здоров'я людини. 4. Соціальні умови і здоров'я людини.	Конспект лекції. Методична розробка за темою. Реферати	4 5 7 8 12 22
8.	Практичне заняття 3/1	2	2	-	1. Методи визначення та оцінки фізичного розвитку і фізичного стану. 2. Фізичне тренування як метод корекції несприятливих станів військовослужбовців	Конспект лекції. Методичні розробки за темою. Робоча папка	4 5 7 8 12 22

1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 4. Керуючі впливи на функціональні стани							
10.	Семінарське заняття 4/1	2	2	-	1. Класифікація керуючих впливів ФС. 2. Керування, корекція та оптимізація ФС військовослужбовців.	Конспект лекції. Методична розробка за темою. Реферати	1 3 7 9 12
11.	Практичне заняття 4/1	2	2	-	1. Використання зміни діяльності, ліків, фізичних вправ, масажу та самомасажу, гіпнозу та самонавіювання тощо для зміни функціонального стану. 2. Медична реабілітація	Конспект лекції. Методичні розробки за темою. Робоча папка	1 3 7 9 12
ЗАЛІК		2	2	-			

13. Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Функціональні стани, як корелят працездатності

Методи оцінки ФС: індивідуальні кількісні методи оцінки та самооцінки своїх функціональних та психофізіологічних особливостей.

Роль оцінки та самооцінки ФС в діяльності.

Керування функціональними станами.

Тема 2. Проблеми адаптації професійної діяльності

Штучні та природні ритми. Зміна часових поясів, десинхроноз, вплив на організм.

Основні методи підвищення адаптаційних можливостей

Тема 3. Комплексна оцінка здоров'я

Зміни фізичного стану військовослужбовців в різних умовах професійної діяльності.

Причини виникнення та механізм розвитку втоми.

Профілактика втоми і перевтоми. Методи корекції втоми

Тема 4. Керуючі впливи на функціональні стани

Оцінка дії ліків та природних засобів на організм людини.

Використання природних та фармакологічних засобів для корекції ФС людини.

14. Питання до заліку

1. Загальна характеристика умов професійної діяльності військовослужбовців.

2. Особливості праці військових спеціалістів (природних, технічних, медико-біологічних, соціально-психологічних).

3. Особливості військово-професійної діяльності в екстремальних умовах.

4. Функціональні робочі стани військових спеціалістів. Класифікація.

5. Методи оцінки. Індивідуальні кількісні оцінки та самооцінки функціональних станів.

6. Адаптація та її значення в системі психофізіологічного забезпечення діяльності.

7. Рівні адаптації. Види та динаміка, специфіка у військовій діяльності.

8. Зміни фізичного стану військовослужбовців в різних умовах професійної діяльності.

9. Зміни фізичного стану військовослужбовців в залежності від особливостей бойової служби.

10. Фізичне тренування як метод корекції несприятливих станів військовослужбовців.

11. Підходи до оцінки здоров'я, переваги та недоліки різних методів діагностики здоров'я. Рівні здоров'я, складові здоров'я.

12. Методи дослідження та оцінки показників здоров'я (здоров'я здорового, професійне здоров'я). Прогнозування здоров'я.

13. Методи оптимізації діяльності військових фахівців.

14. Корекція та оптимізація функціональних робочих станів військових фахівців. Класифікація та використання корегуючих впливів для зміни функціональних станів.

15. Методи корекції і реабілітації: медичний, фізичний, психофізіологічний, професійний, соціально-психологічний.

16. Психотерапія і психокорекція, прогностична оцінка ефективності.

17. Фармакокорекція. Класифікація.

15.Рекомендована література

Основна (базова) література

1. Алехандров А.А. Современная психотерапия. Курс лекций - СПб.: "Академический проект".-1997.-335с.

2. Александровский Ю.А. Пограничные психические расстройства. М., 1993.-398 с.

3. Кондрашенко В.Т., Донской Д.И. Общая психотерапия. – Минск, 1997.-464 с.

4. Баевский Р.М. Прогнозирование состояний на грани нормы и патологии. - М.: Медицина, 1979. - 295 с.

5. Тополянский В.Д., Струковская М.В. Психосоматические расстройства.- Москва: Медицина, 1986. - 384с.

6. Волынкина Г.Ю., Суворов Н.Ф. Нейрофизиологическая структура эмоциональных состояний человека. - Л.: Наука, 1981. -160 с.

7. Генкин А.А., Медведев В.И. Прогнозирование психофизиологических состояний. - Л.: Наука, 1973. - 143 с.

8. Горго Ю.П. Роль человеческого фактора в системах "среда-оператор-машина". - К.: Знання, 1988. - 17 с.

9. Горго Ю.П. Психофізіологія (прикладні аспекти). – Київ: МАУП, 1999. – 123 с.

10. Ермаков П.Н. Психомоторная активность и функциональная асимметрия мозга. – Ростов на Дону: Изд-во Ростов. ун-та, 1988 - 128 с.

11. Конорски Ю. Интегративная деятельность мозга. - М.: Мир, 1970. - С. 57 - 209.

12. Леонова А.Б. Психодиагностика функциональных состояний человека. - М.: Изд. МГУ, 1984. - 200 с.

13. Лурия А.Р. Основы нейропсихологии. - М.: Изд. Моск. ун-та, 1973.

14. Макаренко Н.В. Психофизиологические функции человека и операторский труд. - К.: Наукова думка, 1991. - 216 с.

15. Методика и техника психофизиологического эксперимента. / Отв. ред. В.Г.Волков. - М.: Наука, 1987. - 102 с.

16. Методическое и техническое обеспечение психофизиологических исследований. - М.: Наука, 1986. - 79 с.

17. Мозг и психическая деятельность. - М.: Наука, 1984. - С.142 - 230.

18. Павлова Л.П., Романенко А.Ф. Системный подход к психофизиологическому исследованию мозга человека. - Л.: Наука, 1988. 213 с.

19. Проблемы восприятия / Отв. ред. В.И.Лупандин. - Свердловск: Изд. Урал. гос. ун-та, 1991. - 157 с.
20. Симонов П.В. Эмоциональный мозг. - М.: Наука, 1981. - С. 140 - 190.
21. Суворова В.В. Психофизиология стресса. - М.: Наука, 1975.-173 с.
22. Физиологические механизмы оптимизации деятельности. - Л.: Наука, 1985. - 237 с.
23. Хьюби Д. Глаз, мозг, зрение. - М.: Мир, 1990. -С. 65 -142.
24. Хэссет Дж. Введение в психофизиологию. - М.: Мир, 1981. - 246 с.
25. Brown J.W. The life of the mind. - 1989. – Lawrence Erlbaum Ass., Publishers Hillsdale, New Jersey, Hove and London. - 437 p.

Провідний лектор:

Доцент кафедри авіаційної, морської медицини та психофізіології факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації Української військово-медичної академії, кандидат медичних наук, доцент

підполковник медичної служби

Віктор КРАВЧУК